

Úvod

Evropská klasifikace NUTS

Jedním ze základních pilířů pro dosažení srovnatelnosti statistických dat v rámci Evropské unie je jednotný systém klasifikování územních statistických jednotek.

Klasifikaci územních statistických jednotek NUTS (La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques) zavedla Komise Evropských společenství již v 70. letech minulého století jako jednotný systém členění území Evropské unie, závazný pro poskytování regionálních statistik v rámci Společenství. Přibližně třicet let byla klasifikace spravována a aktualizována pouze prostřednictvím bilaterálních dohod s jednotlivými členskými státy.

S tvorbou legislativy a jednotné evropské metodiky pro konstrukci klasifikace NUTS započal Eurostat ve spolupráci s členskými státy v roce 2000. Výsledkem pak bylo nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1059/2003, ze dne 26. května 2003, o vytvoření společné klasifikace územních statistických jednotek (NUTS), dále jen „nařízení č. 1059/2003“.

Nařízení č. 1059/2003 bylo zveřejněno v Úředním věstníku Evropské unie, L 154, dne 21. června 2003 a pro členské státy vstoupilo v platnost dnem 11. července 2003. Klasifikace NUTS byla uvedena v příloze I tohoto nařízení.

Klasifikace CZ-NUTS

Vymezení statistických územních jednotek pro potřeby zavedení klasifikace NUTS v České republice bylo provedeno Českým statistickým úřadem po dohodě s Eurostatem na základě usnesení vlády České republiky č. 707/1998 ze dne 26. října 1998. Výchozím materiálem byl ústavní zákon č. 347/1997 Sb., ze dne 3. prosince 1997, o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Klasifikace územních statistických jednotek CZ-NUTS byla zavedena opatřením Českého statistického úřadu ze dne 27. dubna 1999, zveřejněným v částce 33/1999 Sb., a nabyla účinnosti dnem 1. ledna 2000. Nahradila do té doby platný Číselník krajů a okresů (ČKO) a zavedla systém klasifikování územních statistických jednotek používaný v zemích Evropské unie. Současně podchytila nově vzniklé územně správní uspořádání České republiky (14 krajů). Aktualizována byla opatřením Českého statistického úřadu ze dne 15. června 2001 zveřejněným v částce 88/2001 Sb.

Klasifikace CZ-NUTS pak byla z legislativních důvodů znovu vydána sdělením Českého statistického úřadu č. 490/2003 Sb. ze dne 18. prosince 2003.

K 1. květnu 2004 byla sdělením č. 228/2004 Sb., ze dne 14. dubna 2004, provedena aktualizace klasifikace CZ-NUTS, uvádějící kódy územních jednotek do souladu s kódy evropské klasifikace NUTS, závaznými pro všechny členské státy Evropské unie dle nařízení č. 1059/2003.

Klasifikace CZ-NUTS se stala součástí evropské klasifikace NUTS v důsledku přistoupení České republiky k Evropské unii. Nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES)

č. 1888/2005, kterým se mění nařízení č. 1059/2003, byly do přílohy I tohoto nařízení doplněny územní statistické jednotky České republiky.

Aktualizace klasifikace CZ-NUTS pak proběhly v letech 2007, 2011, 2012 a 2020.

Konkrétně došlo k těmto změnám: s účinností od 1. ledna 2008 byla zrušena úroveň NUTS 4 (okresy) a došlo ke změně kódů NUTS 3 u dvou krajů (Vysočina, Jihomoravský kraj), s účinností od 1. srpna 2011 došlo ke změně názvu kraje „Vysočina“ na „Kraj Vysočina“, s účinností od 1. ledna 2013 se změnil název úrovně NUTS 2 a s účinností od 1. ledna 2021 došlo na úrovních NUTS 0 a NUTS 1 ke změně názvu územní statistické jednotky „Česká republika“ na „Česko“.

Klasifikace CZ-NUTS je určena především pro statistické účely, dále pro potřeby analytické a pro potřeby poskytování údajů ve vztahu k Evropské unii, zejména pro úkoly spojené s čerpáním prostředků ze strukturálních fondů Evropské unie.

Předmět a konstrukce klasifikace CZ-NUTS

Předmětem klasifikace CZ-NUTS je uspořádání územních jednotek v České republice do úrovně NUTS 3 podle jednotných pravidel platných v Evropské unii. Tyto jednotky mohou mít administrativní nebo neadministrativní charakter.

Jednotlivé úrovně územních jednotek klasifikace CZ-NUTS jsou:

stát (NUTS 0)	Česko	administrativní jednotka
území (NUTS 1)	území celého Česka	neadministrativní jednotka
region soudržnosti (NUTS 2)	sdržené kraje	neadministrativní jednotky
kraj (NUTS 3)	kraje	administrativní jednotky.

Každá úroveň NUTS 1 až NUTS 3 zahrnuje i jednu mimoregionální územní jednotku, tzv. Extra-Regio. Tyto jednotky jsou tvořené částmi hospodářského území, které nemohou být připojeny ke konkrétnímu regionu (vzdušný prostor, vojenské základny, velvyslanectví, konzuláty atd.).

Konstrukce klasifikace CZ-NUTS

- klasifikace CZ-NUTS má hierarchickou strukturu kódů;
- kódy jsou kromě úrovně NUTS 0 a územních jednotek Extra-Regio alfanumerické;
- kód každé územní jednotky (kromě jednotek Extra-Regio) na úrovních NUTS 1, NUTS 2 a NUTS 3 začíná místní identifikací CZ a dále je rozvinut jedním až třemi numerickými znaky dle úrovně;

- kód územní jednotky Extra-Regio začíná místní identifikací CZ a dále je rozvinut jedním až třemi písmeny „Z“ dle úrovně (NUTS 1, NUTS 2 a NUTS 3).
-

Metodické principy klasifikace NUTS

Od roku 2003, kdy vstoupilo v platnost nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1059/2003, ze dne 26. května 2003, o vytvoření společné klasifikace územních statistických jednotek (NUTS), jsou územní statistické jednotky v členských státech vymezeny dle jednotných, právně závazných pravidel.

Hlavním důvodem pro zavedení společné evropské klasifikace byla snaha o získávání zejména ekonomických informací o území na srovnatelné bázi. Nařízení č. 1059/2003 nastavilo závazné limity charakteru územních statistických jednotek, jejichž respektováním se vytvořily základní předpoklady pro objektivní vyhodnocování a srovnávání evropských regionů.

Hlavní metodické principy, které jsou podrobně popsány v nařízení č. 1059/2003, jsou následující:

- stabilizace klasifikace NUTS v čase (důležité pro analytické a informační činnosti a pro zkvalitnění a stabilizaci časových řad),
- stabilizace klasifikace NUTS v prostoru (zejména omezením frekvence změn hranic územních statistických jednotek),
- systém vymezení územních jednotek podle charakteru jednotky (administrativní a neadministrativní) a podle její velikosti vyjádřené počtem obvykle bydlících obyvatel,
- rozšíření klasifikace u každého členského státu o územní jednotku „Extra-Regio“ na všech úrovních NUTS; tyto jednotky zahrnují ekonomická území, která nelze přiřadit k žádnému konkrétnímu regionu státu (např. vzdušný prostor, mezinárodní vodstvo, diplomatická území atd.),
- ukončení evropské klasifikace NUTS úrovní NUTS 3 (v ČR kraje); nižší územní členění je v rámci EU jednotně řešeno systémem LAU – „Local Administrative Units“,
- sjednocení systému alfabetského a kódového značení územních jednotek na celém území EU.

Postup při zavádění evropské klasifikace NUTS měl dvě základní roviny:

- členské státy vymezily územní uspořádání tak, aby vyhovovalo požadavkům formulovaným v nařízení č. 1059/2003;
- Eurostat na základě sdělení jednotlivých států vytvořil závaznou evropskou klasifikaci NUTS.